

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

این طب سنتی و گیاهان دارویی
از خط کارملی است که می تواند باب جدیدی
در مسائل کلان مربوط به بهداشت و درمان بشکند.

سازمان سنجش و ارزیابی

فکور بودن

منش عرفانی و اخلاقی

درمان دیابت از دیدگاه طب سنتی ایرانی

تهیه و تنظیم:

دکتر مجید اصغری

(متخصص طب سنتی ایرانی، استادیار)

دانشکده طب سنتی ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی، قم

درمان بیماری دیابتس

درمان غذایی و اصلاح سبک زندگی

درمان دارویی

درمان یداوی (دستی)

معالجه غذایی

کربوهیدرات: حدود ۵۵ درصد

چربی: حدود ۲۵ درصد

پروتئین: حدود ۲۰ درصد

افزایش وعده های غذایی و کاهش مقدار مصرفی

دقت در شاخص گلیسمی و بار گلیسمی غذاها

معالجه غذایی

دیابتی چاق: ۱۵۰۰ کالری در طول روز

دیابتی لاغر: ۲۰۰۰ کالری در طول روز

۳۵-۳۰ درصد

وعده صبحانه و میان وعده صبح

۴۰-۳۵ درصد

وعده ناهار و عصرانه

۳۵-۲۵ درصد

وعده شام و قبل از خواب

معالجه غذایی

توصیه های غذایی با توجه به مزاج افراد دیابتی

چهار گروه مزاجی :

- مزاج گرم و تر
- مزاج گرم و خشک
- مزاج سرد و تر
- مزاج سرد و خشک

معالجه غذایی

مواد غذایی با طبیعت سرد:

کدو، خرفه، جو، دوغ، سوپ جو، بورانی خرفه و اسفناج

مواد غذایی با طبیعت گرم:

سیر، نخود، شوید، نخوداب، بادام، فندق، نان گندم کامل

معالجه غذایی

توصیه به مواد غذایی لطیف:

ماء الجبن (آب پنیر)، کدو، خرفه، اسفناج، سیب، ماش، گوشت جوجه مرغ، گوشت ماهی

پرهیز از غذاهای غلیظ و دیر هضم

دقت در وجود عوارض دیابت

(نفروپاتی، گاستروپارزی، عوارض عروقی و...)

دقت در آداب غذا خوردن:

- اهمیت دادن به مصرف وعده های غذایی
- پرهیز از پرخوری
- پرهیز از روی هم خوری غذاها
- جویدن کامل غذا و پرهیز از غذا خوردن سریع

معالجه غذایی

موارد توصیه شده در دیابت بارداری:

کربوهیدرات: حدود ۴۰ درصد

چربی: حدود ۴۰ درصد

پروتئین: حدود ۲۰ درصد

توصیه به رژیم غذایی به مدت یک هفته

تشخیص دیابت بارداری

در تشخیص دیابت بارداری وجود یکی از معیارهای ذیل کافی می باشد

$$\text{FBS} \geq 92 \text{ mg/dl}$$

$$\text{BS (1hPG)} \geq 180 \text{ mg/dl}$$

$$\text{BS (2hPG)} \geq 153 \text{ mg/dl}$$

کنترل مناسب دیابت بارداری

FBS < 95 mg/dl

BS (1hPG) < 140 mg/dl

BS (2hPG) < 120 mg/dl

انجام آزمایش یک هفته بعد، با همان رژیم غذایی (نه گلوکز)

دقت در شروع انسولین درمانی و عدم تاخیر

درسنامه طب ایرانی

مبثنی بر شواهد

ویرایش ۵-

تالیف:

گروه نویسندگان

۱۳۹۶

بررسی و مقایسه‌ی بیماری «ذیابیطس»، در طب سنتی ایران و بیماری «دیابت»، در طب کلاسیک

مجید اصغری*

زری ثابت

علی دواتی

محمد کمالی نژاد

هاجر سلطانی نژاد

محسن ناصری

چکیده

دیابت شیرین (Diabetes Mellitus) یک اختلال متابولیک شایع است که ویژگی بارز آن افزایش قند خون (هیپرگلیسمی) است. نشانه‌های کلاسیک دیابت شیرین شامل پُرادراری (پلی اوری)، پُرُنوشی (پلی دیپسی) و کاهش وزن (Weight loss) است. با توجه به این که در متون طب سنتی ایران از این بیماری به نام «ذیابیطس» نام برده شده

بررسی اصول حفظ سلامتی در پیشگیری از بیماری دیابت و پیشرفت آن در طب سنتی ایران و طب کلاسیک

ریحانه صبوریان^{الف}، الهه کریم‌پور رزکناری^{الف}، طاهره کاظمی^{الف}، ته‌مین‌ه اکبرزاده^ب، مینا سعیدی^ج، حسین رضایی‌زاده^د، مه‌ناز خانوی^ه، محمدرضا شمس اردکانی^{و*}

^{الف} داروساز عمومی و کارشناس مرکز تحقیقات طب و داروسازی سنتی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^ب استادیار گروه شیمی دارویی دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^ج استادیار مرکز تحقیقات طب و داروسازی سنتی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^د استادیار دانشکده طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^ه دانشیار گروه فارماکوتکونومی دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^و استاد گروه فارماکوتکونومی دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

معالجه دوايي

ادويه مفرده مورد استفاده در ذيابيطس سرد

شنبلیله (حُلبه)، دارچین، بادیان (رازیانج)، زیره (کمون)،
سعد، کندر، گردو (جوز)، کرفس، ریوند (راوند)،
بادرنجبویه، گل گاوزبان،
نارگیل، کنجد (سَمِسم)، حَبَّه الخَضراء،
انجیر، حاشا، خولنجان.

روغن قسط، روغن سعد و روغن بادام تلخ (موضعی)

ادویه مفرده مورد استفاده در ذیابیطس گرم

خرفه، سماق، گلنار، اسفناج، گشنیز (کزبره)، کاسنی (هندبا)،
اسفرزه (بزرقطونا)، گل سرخ، بنفشه، بادام (لوز)، جو (شعیر)،
انار، غوره (حصرم)، کاهو (خَس)، خشخاش، کدو (قرع)،
به دانه، به (سَفَرَجَل)، خیار، توت، آلو (اِجَّاص)، سیب (تفاح)،
ریباس، زرشک، صمغ عربی، کتیرا، تمر هندی، نیلوفر، لیمو،
اترج (ترنج، بالنگ)، عناب، گلابی (کمّثری)،
صندل، تخم هندوانه، عدس، حُمّاض.

داروهای مفرده و ترکیبی

داروهای مفرده

- شنبلیله، خرفه

داروهای ترکیبی

- شنبلیله، کلپوره، دارچین، گزنه و ...
- شنبلیله، دارچین، گزنه، سماق، گشنیز، خرفه و ...
- خرفه، سماق، کاسنی و...

اشکال دارویی

حب و قرص: مانند قرص طباشیر، قرص گلنار، قرص ذیابیطس

نقوع: مانند آب خیسانده تمرهندی

جوشانده: مانند جوشانده ریشه کاسنی

دم کرده: مانند دم کرده بنفشه و دم کرده برگ زیتون

سفوف: مانند سفوف گشنیز خشک، گل سرخ، طباشیر، خرفه

اشکال دارویی

معجون: مانند معجون اطرینفل گشنیزی

لعاب ها: مانند لعاب اسفرزه و بهدانه

پاشویه: مانند پاشویه با هندوانه ابوجهل

بویدنی ها: استشمام بوهای خوش کافور، نیلوفر، بنفشه

روغن مالی: روغن مالی با روغن هندوانه ابوجهل

جداول داروهای گیاهی موجود در درسنامه طب ایرانی

- لیست داروهای گیاهی و فراورده های طب ایرانی مجوز دار
مورد استفاده در دیابت

- مکانیسم اثر و خواص درمانی برخی از داروهای گیاهی توصیه
شده در درمان دیابت

- نام علمی، موارد منع مصرف، عوارض جانبی و تداخلات دارویی
مفردات مورد مصرف در دیابت از کتاب PDR

بررسی مکانیسم اثر برخی داروهای گیاهی دیابت

مکانیسم اثر خرفه:

کاهش گلوکز و لیپید احتمالاً به دلیل وجود اسید چرب غیراشباع، فلاونوئیدها. کاهش مقاومت به انسولین به دلیل بهبود متابولیسم لیپید و کاهش اسید چرب آزاد.

مکانیسم اثر سماق و گل سرخ:

مهار فعالیت آنزیم آلفا گلوکوزیداز که با مهار این آنزیم روده‌ای، تولید گلوکز حاصل از شکسته شدن قندهای مرکب، کم شده و جذب گلوکز از روده‌ها کاهش می‌یابد.

مکانیسم اثر گلنار:

مهار فعالیت آنزیم آلفا گلوکوزیداز، ایجاد کاهش مقاومت به انسولین با بالا بردن حساسیت گیرنده‌های انسولین به وسیله افزایش میزان بیان $\text{PPAR-}\gamma$ (گیرنده گاما).

دقت در تشخیص ضعف اعضای بدن

احتیاط تجویز داروهای گیاهی
(در اختلال آزمایشات کبدی، کلیوی، تیروئید و...)

عدم تجویز قرص مت فرمین
(کراتینین بالای $1/4$ در زنان و بالای $1/5$ در مردان)

- **Gloripa** (Empagliflozin, 10, 25 mg)
- **Glorenta, Empajent** (Gloripa+ Linagliptin)

- **Melijent** (Linagliptin, 5 mg)
- **Melijent-M** (Linagliptin, 2.5 mg+ Met 500)

- **Sitagliptin, Ziptin** (50, 100 mg)
- **Zipmet** (Sitagliptin, Ziptin 50+ Met 500, 1000)

- **Repaglinide, Newbet, Novonorm** (0.5, 1, 2 mg)

استفاده از مقویات در سیر درمان

مقویات کلی، مقویات عضوی
(خوراکی، غیر خوراکی)

دقت در کاهش مقاومت به انسولین

پرسیدن عادت بیمار

دقت در دستورات قبلی تجویز شده
(طب رایج، طب سنتی و...)

عدم تغییر سریع در روند درمان
(به ویژه عدم قطع داورهای طب رایج)

دقت در عوارض دیابت

ایجاد علائم در قند خون حدود ۱۸۰

ایجاد عوارض (حتی در دوران خاموش بیماری)

استفاده داروهای گیاهی در عوارض دیابت (با توجه به مطالعات بالینی)

روغن حنظل و روغن زنیان به صورت موضعی در درمان نوروپاتی دیابتی

بومادران و خارمریم به صورت خوراکی در درمان نفروپاتی دیابتی

ترکیبات حاوی زنجبیل در درمان عوارض گوارشی دیابت

استفاده موضعی از ترکیبات زعفران نیز در عوارض جنسی دیابت

معالجه یدای

موارد توصیه شده در دیابت گرم:

- فصد (خونگیری از رگ)، توصیه به اهدای خون

- حجامت

دقت در کنتراندیکاسیون های حجامت و فصد

معالجه یداوی

موارد توصیه شده در دیابت گرم:

آبزن بارد: نشستن در آب سرد، پاشویه سرد

حقنه: لینت دهنده باشد.

روغن کدو، روغن بادام، روغن بنفشه با ماءالشعیر

معالجه یداوی

موارد توصیه شده در دیابت سرد:

- بادکش درمانی، عدم انجام حجامت و فصد
- دلک یا ماساژ معتدل، خصوصا ماساژ دست و پا
- روغن مالی پشت با روغن های مقوی و گرم مثل قسط، سعد

معالجه یداوی

موارد توصیه شده در دیابت سرد:

- تعریق، نفع شدید دارد. حمام گرم

- حقنه، لیت دهنده باشد، سرد نباشد

- آبن حار:

نشستن در آب گرم یا آب چشمه گوگرد، پاشویه با آب و نمک

عدم تجویز مسهل در بدن ضعیف و خشک

عدم تجویز طولانی مدت مسهل (سنا، ایارج و...)
(خشکی بدن، انواع زخم، بی خوابی)

تجویز **ملین**

(اسفرزه، بزرکتان، اسفناج و...)

اجتناب از مصرف **مدرات بول**

بررسی اثر سونا + سکنجبین (سینادرمانی)، بر دیابت

Iran Red Crescent Med J. 2019 August; 21(8):e90752.

doi: [10.5812/ircmj.90752](https://doi.org/10.5812/ircmj.90752).

Published online 2019 August 18.

Research Article

The Effect of Combination Therapy (Thermal Therapy and Oxymel) on Insulin Resistance and Langerhans Islands in Diabetic Rats

Zahra Sarbaz Hoseini¹, Mahdi Alizadeh Vaghasloo², Shima Ababzadeh³, Hamid Heidari⁴, Abolfazl Mohammadbeigi⁵, Azam Khalaj⁶ and Majid Asghari^{1,*}

¹School of Traditional Persian Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

²Department of Traditional Medicine, School of Persian Medicine, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

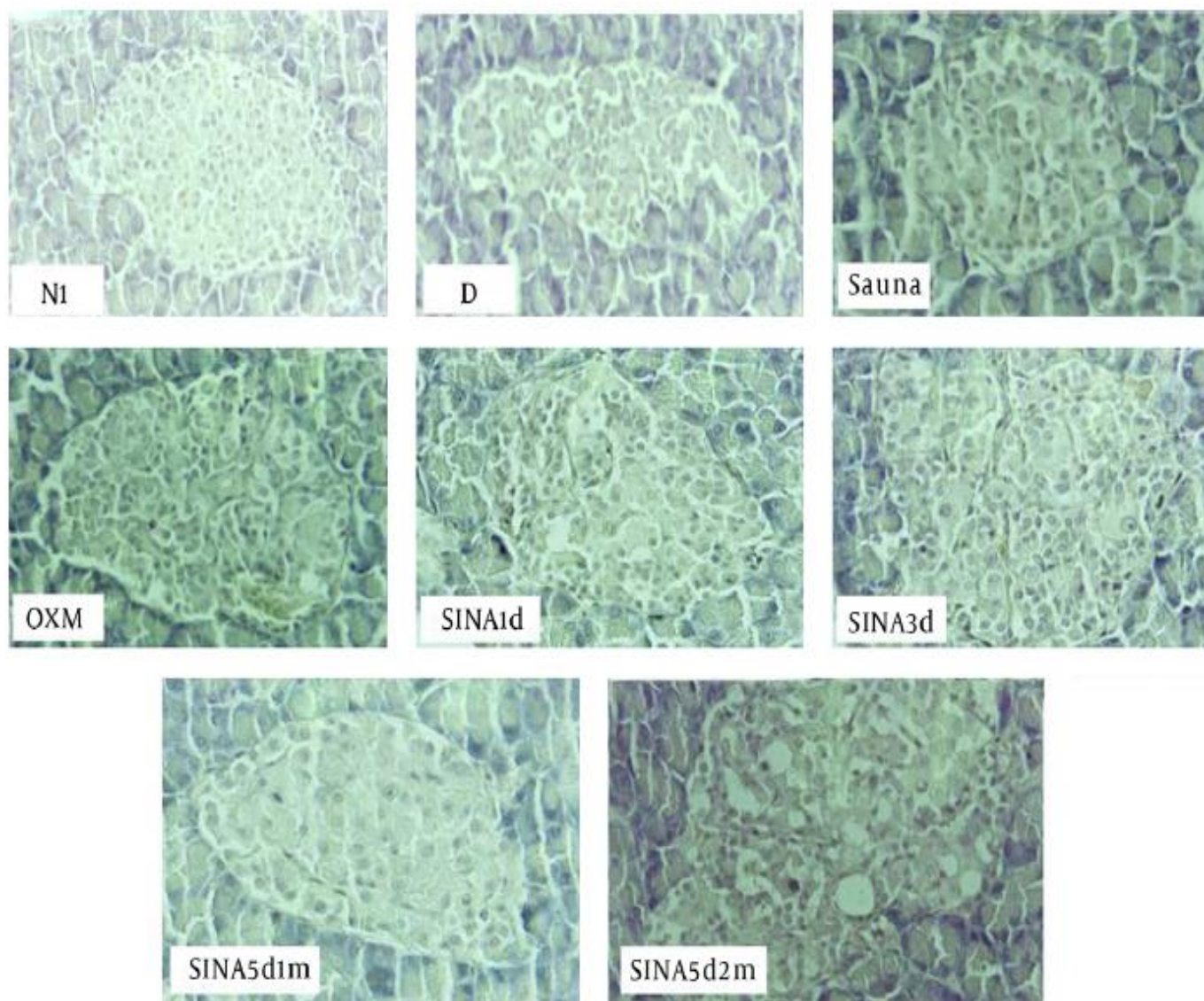
³Cellular and Molecular Research Center, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

⁴Faculty of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

⁵Department of Epidemiology and Biostatistics, School of Health, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

⁶Department of Physiology and Pharmacology, School of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

*Corresponding author: School of Iranian Traditional Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran. Tel: +98-2537764080. Email: asghari.rall@gmail.com

Figure 1. Sample set of pancreatic tissue structure photograph of study groups is shown with 40 × magnification (H&E staining)

آبزن، راهکاری ساده و مؤثر در درمان و پیشگیری بیماری‌ها از دیدگاه طب سنتی ایرانی

سید رضا وکیلی نیا^۱، مهدی علیزاده وقاصلو^۲، مجید اصغری^{۱*}

چکیده

زمینه و هدف: آب‌درمانی، سابقه چند هزارساله دارد. آبزن، وسیله‌ای ساده برای پیشگیری و درمان بیماری‌ها است و استفاده از آب گرم در درمان بیماری‌ها، قدمت زیادی دارد. با توجه به نبود مقاله‌ای تخصصی در مورد آبزن درمانی، در این مطالعه به تبیین این روش با کنکاش در متون طب ایرانی و تحقیقات علمی جدید پرداخته شد.

روش بررسی: جستجو در نرم‌افزار کتابخانه جامع طب سنتی مرکز تحقیقات نور، در پایگاه‌های PubMed، Google Scholar، SID و سایر مجلات فارسی پیرامون کلمه آبزن، کلمات مشابه و هم‌معنی آن انجام شد. در نهایت، دسته‌بندی اطلاعات و ویرایش نهایی صورت گرفت.

^۱گروه طب سنتی ایرانی، دانشکده طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

^۲گروه طب سنتی ایرانی، دانشکده طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

ELSEVIER

Contents lists available at ScienceDirect

Complementary Therapies in Medicine

journal homepage: www.elsevier.com/locate/ctim

Evaluation of the efficacy of warm salt water foot-bath on patients with painful diabetic peripheral neuropathy: A randomized clinical trial

Seyed Reza vakilinia^a, Mahdi Alizadeh Vaghasloo^b, Fatemeh Aliasl^c, Abolfazl Mohammadbeigi^d,
Bita Bitarafan^e, Genan Etripoor^f, Majid Asghari^{g,*}

^a Student Research Committee, Department of Iranian Traditional Medicine, School of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

^b Department of Traditional Medicine, School of Persian Medicine, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

^c School of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

^d Neuroscience Research Center, Faculty of Health, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

^e School of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

^f Kamkar Hospital, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

^g Department of Iranian Traditional Medicine, School of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

Fig. 1. Electrical foot-bath.

Group A (warm water bath): For one month each night before bedtime, the patients of this group were asked to sit on a chair with back support and the knees held with an open angle and trousers pulled up to about 5 cm above the ankles and both feet set in an electrical foot-bath (Fig. 1), containing 5 liters of tolerable warm water (between 40 and 45 °C) for 15 min. During the process, the water temperature was kept constant and the surrounding environment temperature was balanced so that the participant did not feel cold. Socks were ordered to be worn after drying their feet with a towel in order to keep them warm

Fig. 2. Sit on a chair to use “Abzan” (foot- bath).

Crescent Journal of Medical and Biological Sciences

Vol. 7, No. 1, January 2020, 22–28

eISSN 2148-9696

The Effect of Massage on Diabetes and its Complications: A Systematic Review

Davood Bayat¹, Abolfazl Mohammadbeigi², Mahmoud Parham³, Akram Mehrandasht⁴, Mamak Hashemi⁵, Kamran Mahlooji⁶, Majid Asghari⁷*

Abstract

Objectives: Massage therapy has been used since ancient times for many diseases. This systematic review aimed to evaluate the effectiveness of massage therapy on the symptoms and complications of diabetes mellitus (DM).

Methods: Three electronic databases including PubMed, Google Scholar, and Scopus were searched from January 1, 2000 to May 13, 2018 using relevant keywords, followed by identifying all relevant randomized controlled trials. The study design, interventions, controls, primary outcome measures, follow-up, and main results were extracted and methodological quality was evaluated using the Jadad Scale by two authors independently.

Results: Significant results were obtained, including a decrease in blood glucose, hemoglobin A1c (HbA1c) levels while an improvement in neuropathic pain and diabetic foot ulcer in the related articles.

فإذا فرغت فانصب و إلى ربك فارغب

